

Motion till riksdagen 2020/21:3641

av **Rebecka Le Moine och Lorentz Tovatt (båda MP)**

Medborgarråd för rättvis omställning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska undersöka möjligheterna för att inrätta ett medborgarråd för rättvis omställning av samhället inom planetära gränser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Sverige har ett brådskande behov av att skapa rättvis omställning av vårt samhälle till en välfärdsnation som lever och verkar inom planetära gränser. I vår tid behövs exempel på länder som går före och visar hur goda liv med låga ekologiska fotavtryck kan organiseras. Accelererande klimatförändringar i kombination med allt snabbare utarmning av ekosystem och biologisk mångfald sätter oss i en situation där tiden att agera för att vända negativ utveckling är knapp. Omställningen kräver således transformativa och radikala förändringar som samtidigt har stöd, legitimitet och förankring hos befolkningen för att kunna realiseras. En metod för att hantera ovanstående ambitioner i en inkluderande och demokratisk anda är inrättandet av ett medborgarråd.

Sverige har antagit ett miljömålssystem och inrättat ett klimatpolitiskt ramverk såväl som gjort åtaganden till det internationella Parisavtalet. Detta vittnar om goda ambitioner. Naturvårdsverket (2020) konstaterar dessvärre att endast 2 av 16 nationella miljö kvalitetsmål just nu uppnås.¹ Klimatpolitiska rådet (2020) bedömer att inget mål i det klimatpolitiska ramverket bortom 2020 kommer att nås med nuvarande politik och utsläppsutveckling.² Ledande klimatforskare presenterar i en artikel (2020) att Sverige skulle behöva mer än fördubbla takten av utsläppsminskningar för att på ett rättvist sätt leva upp till Parisavtalet.³ Det är ett faktum stärkt av forskning att de förhållandevis korta mandatperioderna bidrar till en kortsiktighet i klimat- och miljöfrågor.⁴ Politiken

1 <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6500-3.pdf>.

2 <https://www.klimatpolitiskaradet.se/rapport-2020/>.

3 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14693062.2020.1728209>

4 Li, Q., and R. Reuveny (2006). Democracy and Environmental Degradation. *International Studies*

genomför idag inte tillräckligt progressiva, radikala och transformativa åtgärder i den skala eller takt som krävs för att leva upp till uppsatta mål bland annat eftersom det kan bedömas gå emot näringslivets intressen eller riskera att generera dåliga opinionssiffror i nästa val. Utan stöd hos befolkningen kommer givetvis inte heller åtgärder bli accepterade och kunna implementeras. Detta dilemma är en rävsax som kräver politiskt mod och folkligt förankrad legitimitet för att lösas. Det är uppenbart att nya metoder och verktyg krävs för att i tid kunna realisera visionen om ett socialt rättvist samhälle som lever och verkar inom planetära gränser.

När folkvalda församlingar haft stora svårigheter att på egen hand hantera kontroversiella eller svårlösta frågor, har medborgarråd en historia av att fungera som komplement. Slumpvis väljs människor ut som deltagare baserat på variabler som exempelvis ålder, kön, etnicitet, var i landet man bor och inkomst för att få ett representativt urval som speglar befolkningen i stort. Under neutral, professionell facilitering och administrering samlas deltagarna under en period och ett bestämt antal tillfällen. Processen inkluderar att deltagarna får information och perspektiv av en bred expertis och relevanta intressegrupper, fördjupande samtal förs och i slutfasen tas beslut. Nutida exempel som varit framgångsrika inkluderar Irland där aborträtten och samkönat äktenskap efter många år av låsningar kunde implementeras med hjälp av medborgarråd. Frankrikes president Macron tillsatte 2019 ett medborgarråd för att tillsammans med befolkningen hitta lösningar för att reducera landets utsläpp med minst 60 % till 2030 efter att åtgärder som att höja bensinskatten bemötts med våldsamma uppror och protester. Att inrätta ett medborgarråd handlar inte om att ersätta parlamentarisk demokrati. Det ska inte heller förväxlas med befintliga former i Sverige för medborgarinflytande. Vidare behöver medborgarrådet ha ett starkt mandat för att inte undergräva befolkningens förtroende för politiska institutioner.

I en tid när människors olika erfarenheter, åsikter och perspektiv behövs, är endast 1,5 procent idag partipolitiskt aktiva i Sverige. Representationen av befolkningen i partipolitiken bedöms som undermålig, främst gällande utrikesfödda och unga. Detta menar Demokratiutredningen (2016), som även fastslår att demokratin behöver kännetecknas av högre delaktighet och jämlikt inflytande.⁵

Det kommer bli oerhört svårt att genomföra omställningen som samhället behöver om delar av befolkningen inte känner sig representerade av människorna som dikterar den samt om en bredd av perspektiv inte får gehör. Ytterligare försvårande omständigheter är det polariserade samhällsklimat som vi nu ser växa fram och opinionsundersökningar med låga förtroendesiffror för politiker.

Demokratisk innovation krävs och ett medborgarråd skapar en ovärderlig mötesplats mellan vanliga människor, intressegrupper och experter som kan vägleda politiken och samhället in i framtiden. Ett medborgarråd engagerar befolkningen och dess beslut vinner legitimitet eftersom personer man kan identifiera sig med har varit med och tagit fram dem. Ett medborgarråd inrättat av regeringen kan vara en förlösande kraft som hjälper till att lösa en av Sveriges största utmaningar i vår samtid: rättvis omställning av samhället till en välfärdsnation som lever och verkar inom planetära gränser.

Quarterly 50 (4):935–956.

5 <https://www.regeringen.se/contentassets/16dfd1fed76e42dd9f40c9229637e44b/lat-fler-forma-framtiden-sou-20165-del-a.pdf>

Rebecka Le Moine (MP)

Lorentz Tovatt (MP)